

STM 1920

Några brev från Ludvig Norman

Av D. Fryklund

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

kvalitetsförnimmelser. I varje fall vill det inte lyckas mig att absolut samtidigt *uppfånga* de båda kvaliteterna i ett intervall. Och det är ytterst svårt att på ett senare stadium av upplevelsen avgöra vad som är förnimmelse, vad föreställningselement.

Avgörandet av denna fråga torde få anstå, tills ytterligare forskningar bragt mera klarhet i hithörande ting. Révész egen framställning är icke utan luckor, och han försvagar sin bevisföring genom att huvudsakligen grunda den på sina rön vid det omtalade fallet av paracuse. Patologiska rön äro ju i allmänhet beviskraftiga endast när de verka genom samstämmighet av ett stort antal fall. Naturligtvis är det ytterst värdefullt att ett dylikt fall kunnat undersökas så exakt — icke minst tack vare patientens intresse akustiska begåvning, skarpa iakttagelseförmåga och skolade omdöme — men icke går det an att därpå bygga en hel »Grundlegung der Tonpsychologie».

Det viktigaste är emellertid fastställandet av kvalitetsförnimmelens självständighet, och den kan väl numera icke betvivlas. Med kvaliteten ha vi vunnit en egenskap hos tonförnimmelens, varigenom tonvärlden befrias från den ledsamma fysiologien av ett formlöst kontinuum. I oktaven ha vi ett mått, som mäter varje tonförhållande. Tonvärlden får därigenom sin dimensionalitet — ordet taget i absolut och ej bildlig bemärkelse.

Och betydelsen av denna omständighet skulle man kunna karakterisera därhän, att därmed bryggan är slagen från tonpsykologi till musikpsykologi.

NÅGRA BREV FRÅN LUDVIG NORMAN.

Från lektor DANIEL FRYKLUND har redaktionen fått mottaga ett brev från Ludvig Normans första studietid i Leipzig, vilket brev nu befinner sig i meddelarens ägo. Red. har velat komplettera detta med trenne brev ur K. Musikaliska Akademiens autografsamling och tvenne ur Musikhistoriska Museets autografsamling.

[För det först meddelade brevet ansvarar ägaren; för Mus. Ak:s bibliotekarien C. F. HENNERBERG, för Musikhist. Museets docenten T. NORLIND].

[D. Fryklunds autografsamling].

Mademoiselle Aurore Örnberg.

Stockholm.

Adress. Kongl. Operahuset, sista portgången åt Arsenalsgatan, på nedra botten till höger.

Leipzig d. 21 Mai [1848].

Goda Mlle Örnberg.

På främmande jord vågar jag med några hjälpsamma resande öfversända några rader, såsom ett bevis, att den vördnad och utomordentliga tacksamhet jag förr hyst, icke nu förminskats utan i dess ställe i ännu högre grad förstorats. Så har jag då ändtligen hunnit målet för mina önsknings, Leipzig; jag trodde't inte förr än jag verkligen var här. Gud låte mig bara¹ kunna blifva nog tacksam mot dem, som beredt mig detta tillfälle att komma ut i världen, och måtte jag arbeta och göra mig värd af deras deltagande. Så är min önskan. Tack, tusendfallt tack, för det vackra souvenir jag undfick; jag skall aldrig upphöra att bära det, och må det blifva mig en uppmuntran att gå raskt framåt. Med Mag. Josephsons goda re-

¹ *nog* överstruket.

kommendationer bor jag nu hos den förut omnämnda Fru Flathe; jag har inackorderat mig der för allt i allom; husrum, mat och tvätt; och vilkoren äro ej dyra. I Conserwatorium har jag redan börjat, och sysselsätter mig naturligtvis mest med Composition. För öfrigt har jag, dels genom lärare(re)nas sjukdomsfall och dels genom Gades bortovaro nu nästan för¹ få lektions-timmar; men det blir väl bättre litet längre fram. Resan har kostat mig mindre än jag förmodade, och fastän jag dels för en lindrig sjukdom och dels för att få resesällskap, måste uppehålla mig i Hamburg längre än hvad jag ämnade, så har jag ändock icke depenserat mycket; med de penningar jag sedan resekostnaden var afdragen, hade öfver, har jag betalt 1:sta kvartalsafgiften, i Conserwatorium, 3 månader på hyran för instrumentet, 1 månad på lånbiblioteket samt 1 månad på mitt logis, och har ändock så mycket öfver, att jag med Guds hjälp, ännu så länge bergar mig. Ack! om Mamsell Örnberg ändå vore här och finge njuta utaf den herrliga sommar, som gifves här. Ända sedan jag reste från Stockholm (i går 3 vec[kor]. .²) har vi haft solskensdagar ända tills i går då något regndugg³ ändtligen. Till följe deraf, är här naturligtvis mycket varmt, och jag har redan börjat bada. Hvad jag i musikväg mest njutit af hittills var uppförandet af Webers Oberon i Berlin. En sådan ensemble kan man icke ana, efter att ständigt hafva varit i Stockholm. Hvad som i synnerhet väckte min uppmärksamhet var de starka och fylliga chörerna. Ouverturen måste spelas da Capo, och hvarje gång åtföljd af högljudda och länge ihållande bifallsyttringar. När detta brefvet når sin bestämmelseort, så är väl redan Kongl. Theatern tillsluten. Hur gick det med Robert? Blef den uppförd? Mlle Ebeling skördade väl nya triumfer såsom Alice, kan jag tro. På Theatern här i Leipzig är man nu som bäst sysselsatt med inöfvandet af Wilhelm Tell. Jag håller nu på att skriva en Violin-Qvartett⁴, i den gamla stilen; nu ruskar väl Mlle Örnberg på hufvudet åt det; men det kan jag icke hjälpa —. Till Lieutenant Braunerhjelm, har jag genast efter min ankomst hit skrivit

¹ litet att överstruket.

² Skall kanske vara: på dagen.

³ Möjligen: föll eller kom.

⁴ Quartett i Ess. Komp. 1848. Se J. BAGGES Fört. över L. Normans tonverk s. 29.

enligt hans yttrade önskan. Skulle Mlle Örnberg träffa dem då de äro i staden, så framför min hjertliga helsning och min tacksamhet för allt det goda, hvarmed de beskärt mig. Jag skrifver nu äfven till Mag. Josephson och tackar honom så mycket för rekommendationen till min värdinna. En bättre värdinna än hon har jag aldrig kunnat få. I samma pension der jag är, befinner sig äfven en liten Dulcken, son till den utmärkta pianospelerskan i London; han går äfven i Conserwatorium; vi trifvas mycket väl tillsammans och spela¹ alltsom oftast à quatre-mains. Skulle Mlle Örnberg träffa Friherrinnan Ridderstolpe så tacka henne för hennes goda rekommendationer, och helsa henne så mycket från Herrskapet Meronis och Reyers med.² jag var tillsammans den dag jag var i Berlin — Min unge re[skam]rat Forsberg har [n]u begifvit sig till sin destinationsort, och vi hafva öfverensk[om]mit, att om vi hafva, i sommar under ferierna företaga en liten lustresa på ett par dagar till Dresden. Och nu — goda Mlle Örnberg — framför mina helsningar till Expeditionssecreteraren Schybergs, tacka dem för all välvilja, Justitierådet Sparres samt Medicinalrådet Pontins. Helsa till Kongl. Theatern, och skrif med omgående, om möjligt, under adress *Frau Pastorinn Flathe, Reichels Garten, N:o 1.*

till Mademoiselle Örnbergs evigt
erkännamme och tacksamme
Ludvig Norman.

[K. Musik. Akad:s Bibl. Lovéns autografsamling].

Leipzig d. [datum ej angivet] Mai 1850.

Broder Abraham³!

Tack för sist, jag väntade att vid denna påskmessa ännu en gång få nöjet se Dig inom Leipzigs murar, men förgäfvets. Förundra Dig icke allt för mycket att jag skriver Dig till, jag har en särskild anledning därtill. Kapellmästare Rietz vid härvarande Theater och hvilken Du troligen hört talas om,

¹ r överstruket.

² Skall väl vara: hvilka.

³ Musikförläggaren ABR. HIRSCH i Stockholm.

anlägger en större *porträttsamling*, och önskade för detta ändamål hafva äfven *våra componister* om porträtter af dem existerar. Om jag icke missminner mig, finnas Lindblad, Nordblom och Geijer uti ett häfte sånger, som jag tror Rylander gaf ut. Jag vänder mig nu till Dig med den bönen, Du måtte vara så god skicka mig dem med omgående, det vill säga när Bonnier skickar till Köhler, men låt icke saken hvila, emedan det är högst nödvändigt att de komma mig till handa. Skulle dessa porträtter finnas särskildt, icke i ofvannämnda sånghäfte, så vore det naturligtvis desto bättre; äfven Crusell ville jag hafva, om hans bild finnes, han är i *synnerhet* vigtig. Blif icke ond på mig, som besvärar med sådana lapprisaker, men jag har lofvat Rietz att ställa saken i ordning, och jag likaväl som han väntar med otålighet resultatet af denna min skrifvelse. Helsa alla gemensamma vänner och bekanta från

Din tillgifne *Ludvig Norman*.

P. S. Adressera paketet till mig,
Conservatorium der Musik.

[Mus. Akad:s Bibliotek. Lovéns autografsamling.]

Leipzig 29 Sept. 1850.

Bäste Wän! [ABR. HIRSCH].

Tag icke illa upp att jag har låtit Dig vänta så länge på underrättelse från mig, då Du visat Dig vara så intresserad för mig och mina små produktioner. Sakerna hos Kistner (Zwei Charakterstücke für Clavier, Op. 1¹) äro i full gång och jag har redan läst tvenne Korrektur, så att de kunna vara färdiga inom fjorton dagar, så framt icke någon stockelse kommer emellan. Jag gissar han skickar dem då till Sverige, och jag är särdeles nyfiken höra, hvad man där säger om dem. Någonting särdeles väntar jag mig icke, då jag känner Stockholms musikaliska smak; jag hoppas emedlertid man der, liksom här, har öfverseende med ett förstlingsarbete, och icke dömmar för hårdt.

¹ Norman har efter op. 1 satt utropstecken inom parentes: op. 1 (!) Jfr. BAGGES Förteckn. s. 3: Komp. 1850. Tryckt s. å.

Härmed följer Sonaten med Violine¹, som jag låtit afskrifva; skulle Du hafva för afsigt att låta den spelas i något sällskap, så öfverlägg först hvem som spelar den; pianostämman är i *synnerhet* svår, och fordrar en genommusikalisk spelare; första gången torde ifrågavarande Sonate låta fan så illa, innan man ömsesidigt hunnit komma öfverens med tempo och andra saker. Döm derföre icke af början, utan bed de exequerande hafva tålmod. — För öfrigt går det mig temligen väl, jag är nu afgången från Conservatorium, och har derför ännu mera tid att egna mig åt Composition². Jag har lofvat Whistling mitt andra Op. som kommer att bestå af tvenne Claverstücken [sic]³. — Medan jag ännu kommer ihog det, så var god att om Du skulle sända något hit till Leipzig, medskicka 1 exemplar af *mina sånger*, äfvensom ett exemplar *Gluntar*, jag är gerna beredd derför erlægga den vanliga afgiften. — I nästa vecka börja Gewandhaus concerterna under Rietz's direction, så att nog blir härstädes musikaliskt lif som duger. Tusen tack för porträtterna och medaljongerna af svenske Componister, Rietzen gläder sig mycket deröfver. Jag hoppas resan tillbaka till Stockholm gick lyckligt; helsa Din Fru Gemål hjertligen från mig och alla bekanta och vänner dessutom. Lef väl och tänk någon gång på

Din tillgifne vän
Ludvig Norman.

P. S. Skulle Du träffa min Mamma eller Syster, så säg dem att jag mår bra. Gif icke Sonaten åt Randel, ty han skickar den helt säkert till Linköping, Gnospelius till huspapper.

¹ Komp. 1848. Tryckt 1852. Se BAGGES Förteckn.

² Man torde i detta samband erinra sig GUNNAR WENNERBERGS ord i hans dagboksanteckningar rörande tyska och italienska resan 1852. Han har under sitt besök i Leipzig gjort följande dagboksanteckning för d. 15 nov. 1852: »Bland svenskar, som vistas här för musikaliska studiers skull, är N. den utmärktaste. Han har redan upphört att vara elev av konservatorium och arbetar nu på egen hand. Det var särdeles angenämt att ra honom omtalas af alla de nya tonkonstnärer, hvilkas bekantskap jag gjorde, såsom den utmärktaste och förhoppningsfullaste, som på länge utgått från konservatorium». Jfr Ny Tidn. f. Mus. d. 5 sept. 1853.

³ Torde avse op. 2 »Vier Charakterstücke», varav de två första komponerats 1850. Op. 2 dedicerades emellertid till Frkn Aurore Örnberg (alltså mott:n av brevet 1848). Se BAGGES Förteckn. s. 3.

[Musikhist. Museet. Gnosselius' brevsamling] ¹.

Christinehamn och Nykroppa ⁹/_s 58.

Min käre Broder! ²

Tack för de många trefliga stunder jag för några år sedan hade nöjet tillbringa i ditt sällskap i Linköping och på Grytjöl. — Sedan den tiden har tilldragit sig något som vi troligen begge då ansågo som en omöjlighet, neml: ett rivaliserande i befordringsväg, hvilket, goda vänner mellan, obehagligt i sig sjelf, blifvit det ännu mera genom en lång och måhända för begge parterna sårande tidningspolemik, hvilka de begge ej sjelfve framkallat, utan deras välmenande vänner. Med sednaste post från Stockholm får jag underrättelse att frågan sent omsider blifvit afgjord och till Din fördel. Det skulle glädja mig om jag vore en ibland de förste av Dina vänner som, ehuru afståndet är stort, bringar Dig min uppriktiga välgångsönskan till denna plats, och jag beder Dig vara öfvertygad om att det är af hela mitt hjerta jag gör det. Måhända har du erfarit att jag blifvit utnämnd till lärare i komposition och instrumentering vid Musikaliska Akademien samma dag som Din utnämning lärer stått att läsa i Posttidningen. Denna plats, ehuru på långt när ej så vinstgivande som den i Lund, öfverensstämmer likväl betydligt bättre med hela min individualitet, hvilket jag länge insett, och hvarför jag äfven *tvenne* gånger, en gång muntligen och en gång skriftligen, hos Kanslern anhållit om entledigande från min ansökan till platserna i Lund. Att denna nu *tvenne* gånger upprepade ansökan icke bifölls bevisar bäst, att jag af Kanslern icke ansågs ocompetent till platsen, och tror jag mig af Exc. Sparres ord hafva förstått att han ville invänta resultatet af Musik. Akademiens öfverläggningar ang. kompositions-lärarebefattningen, och derefter rätta sig. Skulle så vara, så blef jag sjelf en indirecte anledning till Ditt utnämmande, något hvaröfver jag är mycket stolt. Jag

¹ Gnosseliusbrevet äro deponerade av prof. FR. WULFF, Lund.

² Vilhelm Gnosselius, f. 1809 i Sthlm; 1843 sånglärare vid Linköpings elem.-skola; 1854 dir. mus. där samt organist vid domkyrkan; uppsattes efter Emanuel Wensters död 1856 på förslag till univ.-kapellmästarebefattningen i Lund tillsammans med L. Norman. Brevet utgör en lyckönskan till Gnosselius, då det blifvit känt, att han fått platsen.

hoppas att Du, innan Din flyttning till destinationsort, gör ett besök i Stockholm, der Du har många vänner. Skulle Du till deras antal äfven vilja räkna min obetydlighet så skulle det mycket glädja mig. Min Helsning till Din Fru och Dina barn, äfvensom till gemensamma vänner i Linköping beder jag Dig härmed vara god framföra.

Din tillgifne vän
Ludvig Norman.

[Musikhist. Museet. Gnosselius' brevsamling.]

Stockholm d. 30 Oct. 1865.

Min Hedersbroder Gnosselius!

Tack för de angenäma stunder i vintras, och den gästfrihet Du och Din kära Hustru egnade mig och mina Damer. På återvägen från Köpenhamn ämnade de gifva Concert i Lund, men hvilken genom sammanstötande tillfällen blef inhiberad. Min hustru ¹ afhemtar inom kort sin syster Maria ² från Köpenhamn der hon nu vistas, och derefter ämna begge systrarna göra en konsertresa inom Södra Sverige. De begynna i Malmö och tänkte, om sådant tillrådes, taga Lund med i flykten. Nu vore min vänliga begäran till Dig, att Du med omgående ville hafva godheten underrätta mig, om Du anser en Concert i Lund omkring d. 17 dennes vara att tillråda, och beder Dig säga rent ut. Min Hustru tackar Dig på förhand för Ditt besvär. Alltså afvaktar jag svar, och om detta blir gynnsamt, telegraferar jag härifrån med bestämd uppgift om dagen för tillställningen. — Hvad har du nu annars för Dig? Är Du färdig med kommentarierna till Wennerbergs »Oratorium»? Detta skulle roa mig att veta. Har Du varit något i Köpenhamn? Hvad mig beträffar är jag för ögonblicket rätt nedstämd med anledning af underrättelse om min yngre systers frånfälle. Annars har jag denna höst varit kry och vid Theatern oafbrutet tjenstgjort. Vi hafva en liten söt pojke som gör oss mycken glädje. Han är nu 10 månader gammal och för sin ålder (höll på att säga: sina år) ovanligt försigkommen. — Inom konstverlden ingenting nytt af intresse. Jo tyst! Här om dagen försöktes en ny

¹ L. Norman hade 1864 ingått äktenskap med violinisten Wilma Neruda.

² Violinisten Maria Neruda-Arlberg.

Qvintett för stränginstrumenter af Lindblad, som sedan några dagar är här på besök. Motiverna tillhöra en äldre period, men nu omarbetade. Den skulle roa dig att höra. Troligen blifver den gifven på en af min Hustrus Kammarmusiksoireer denna höst, om dessa komma till stånd. Vid Theatern arbetas på »Hans Heiling» af Marschner, som snart går af stapeln. Den intresserar mig mycket. Väl mycket Spohr och delvis Weber, men bredvid allt detta många ypperliga intentioner. Hvad lycka den gör, blir en annan sak. Clara Schumann har tillskrifvit mig och averterat sin ankomst hit i November. Jag hade både af- och tillrådt henne. Hon kommer att göra ledsamma upptäckter inom våra Musikförhållanden. En konstnärinna är hon eljest som högst få. — Gade har gifvit ut en sextett för stränginstrumenter, som vi med det första skola proba. Kanske känner du den redan? Lindblad har hört den i Manuscript och berömmar den mycket. Annat än godt kan ju icke komma från den mannen, ehuru uppfinningen på sedanaste tiden märkbart sjunkit. Köpenhamns Linche (Concertmästare hos Lumbye) ämnar bosätta sig här i Stockholm. — Jenny Lind träffade jag hos Dalman en eftermiddag i Augusti, men var icke lycklig nog att få höra henne sjunga. Hennes personlighet är numera icke särdeles populär här hemma. Hon är mycket ful och gammal vorden.

Privatmusik göres här föga, och dertill är den enorma verksamheten vid Theatern skuld. Äfven Harmoniska Sällskapet är hardt nära sin upplösning, i brist af — abonnenter. Musikaliska Konstföreningen lefver med litet lif; måhända kan den omorganiseras, och sålunda i en framtid bättre motsvara sin bestämmelse. Mazerska Qvartettsällskapet existerar inom en trängre krets än förr, men yngre förmågor saknas, och de gamla draga sig tillbaka. Musikkritiken står, som Du väl genom tidningarne sett, fortfarande på en särdeles låg ståndpunkt — och af allt detta kan Du sluta att musiklifvet härstädes icke går framåt, — beklagligtvis.

Jag har nu flyttat, och bor på en gata som Du måhända knappt vet att den existerar, nemligen Normalmsgatan. Från gamla Katthafvet som nu kallas Norrmalmstorg går en direct gata till Humlegården, med nya charmanta hus. I ett av dem, N:o 25, bor Understecknad 3 trappor upp och har en glad och trevlig våning. Nöjd med min lott är jag, då jag ju har en

snäll och vänlig hustru, som verkligen älskar mig i nöd och lust. Hon hälsar till Dig och Din familj. Äfven jag instämmer och hoppas snarligen få höra af Dig.

Vänner
Ludvig Norman.

[Mus. Akad:s Bibl. Lovéns autografsaml.]

Stockholm 20 Oct. 1874.

Bästa Fredrika ?!

Härmed har jag nöjet presentera »Waldlieder» i tryck, och skall det vara mig mycket kärt om Du funne både det inre och den yttre utstyrseln värdiga Ditt namn och Din konstnärliga personlighet, för hvilka begge jag genom den enkla gården af dedicationen velat, så godt jag förmått, uttrycka min stora högaktning. Skulle omständigheterna medgifva att Du vid tillfälle någon gång sjönge igenom dem för mig, det skulle glädja mig, emedan dessa sånger påminna mig om den tid jag ännu var lycklig². Som Du vet är denna tid längesedan förbi. —

Din tillgifne
L. Norman.

¹ Sångerskan Fredrika Stenhammar, f. Andrée.

² Sångsamlingen »Waldlieder» (»skogssånger») äro komponerade 1867 men först tryckta 1874. Se BAGGES Förteckn. s. 10 f.